

ELS CRÍTICS

literatura
JOSEP GRAS

A 'Hamnet' (L'altra editorial, 2021), l'escriptora Maggie O'Farrell (Coleraine, Irlanda del Nord, 1972) recrea un capítol de la vida de William Shakespeare, la mort del seu fill Hamnet, per poder retratar la seva dona, Anne Hathaway, i relacionar el drama real amb una de les seves obres principals, 'Hamlet'.

Restitució d'Anne Hathaway

Hamnet
MAGGIE O'FARRELL

L'altra editorial
Barcelona, 2021
360 pàgines

Segons consta al registre parroquial de l'església de Holy Trinity d'Stratford-upon-Avon, l'únic fill mascle de Shakespeare va ser enterrat l'11 d'agost de 1596 al cementiri de la localitat. La causa exacta de la mort no es va determinar, tot i que s'atribueix a la pesta bubònica que en aquells moments feia estralls entre la població infantil. És poc probable —continua explicant Robert Bearman al seu article de Shakespeare Documented, un completíssim i rigorós espai en línia, impulsat per la Universitat d'Oxford, la British Library, la biblioteca Folger Shakespeare, Shakespeare Birthplace Trust i The National Archives— que el pare hagués pogut assistir a la cerimònia fúnebre, ja que els dies de l'emmalaltiment sobtat i la mort ràpida de Hamnet es trobava a Londres, enfeinat en la promoció de la seva companyia teatral, Lord Chamberlain's Men, i no hauria tingut temps de desplaçar-s'hi a partir del moment que va saber la notícia.

Sortosament per al lector, Maggie O'Farrell canvia aquests fets a la seva novel·la i el cèlebre dramaturg arriba just en el moment que l'Agnes —la seva abnegada i lluitadora esposa— està

acabant d'amortallar el cos inert del fill d'onze anys. El que troba davant seu, però, serà la pitjor de les sorpreses. Aquest cop, la tragèdia ha colpejat encara més fort, sense el més petit mirament, la família que viu a l'antiga casa del carrer Henley d'Stratford.

El resultat en termes literaris és simplement magistral; per això és d'agrair la decisió d'O'Farrell. És sens dubte un dels capítols més corprendors de *Hamnet*, que es fa llegir sense treva gràcies al pols enèrgic i alhora intimista de l'escriptora irlandesa.

Des de la primera línia O'Farrell ens situa arran mateix de l'escenari on aniran desfilant els personatges d'aquesta història. Hi ha moments en què gairebé deixem de ser espectadors i podríem abandonar la nostra posició per trepitjar l'enllosat de la casa on conviuen el matrimoni amb els fills, la Susanna i els bessons Judith i Hamnet, o entrar al cobert de la granja de Shottery —on es va criar l'Anne Hathaway, que és anomenada aquí Agnes—, acostar-nos a ells i compartir el seu patiment. Ella és, de fet, la protagonista principal de la novel·la, a qui l'autora ha volgut restituir de la pobra i equivocada consideració que, al seu parer, li ha dispensat la

posteritat. En aquest sentit, la mirada d'O'Farrell vol rehabilitar la figura de qui sempre va romandre a l'ombra del gran creador.

L'escriptora fa ressorgir dels arxius uns noms i els revesteix d'una nova vida sobre el paper, els omple d'una carnalitat intensa i terriblement propera. Les més de tres-cents cinquanta pàgines que tenim al davant mostren, sobretot, la quotidianitat d'unes famílies, esquitxada d'alegries però massa acostumada a la fatalitat.

Els llocs, els costums, la relació entre "el tutor", el marit —el nom de William Shakespeare no apareix en cap moment— i l'Agnes, o la tensió carregada de rancúnia que hi ha entre John, el pare, i el fill que algun dia serà famós, fins i tot els pensaments que s'avancen a les accions..., tot plegat és descrit amb una minuciositat que només s'adquireix després d'hores i hores d'immersió en un món nascut fa més de quatre-cents anys però que avui encara perdura, immune a l'erosió implacable del temps ("lectures compulsives de Hamlet", "un prestatge i tot" a la seva biblioteca només dedicat al fill literari que vol venjar

l'assassinat del pare, són algunes de les claus del seu treball, confessa O'Farrell en una entrevista de Lisa Allardice a *The Guardian* el 27 de març d'enguany).

Una tragèdia commovedora

Autor de gairebé quaranta obres de teatre, a més del poema èpic *Venus i Adonis* (1593) i dels preuats *Sonets* (1609), quatre anys després de la mort de Hamnet, entre 1601 i 1602 Shakespeare va escriure la que és segurament la seva obra més coneguda i representada, que es va publicar per primer cop en format de *quarto* el 1603.

Per a O'Farrell, *Hamlet* (els dos noms, Hamnet i Hamlet, eren perfectament intercanviables al segle XVI, tal com explica l'autora a la nota introductòria del llibre) és una de les tragèdies més commovedores. Hi ha "un abisme de dolor" que impregna cada una de les seves frases, encarnat sobretot pel fill que s'adreça constantment al pare que ha estat víctima d'una injustícia i que, a *Hamnet*, adopta una perspectiva nova i sorprenent. El missatge final vol ser aquí esperançador. El desassossec de l'Agnes adopta una nova textura. El del marit,

que és ara un reputat actor i dramaturg, ha estat canalitzat a través de l'escriptura.

La correspondència entre ambdues visions és inevitable, perquè l'una neix de l'altra. O'Farrell integra ficció i realitat en aquesta recreació biogràfica, cuidada fins al més petit detall. Tot el que s'hi explica aconsegueix transmetre una gran versemblança, malgrat que la solidesa de les teories que vinculen els arguments shakespearians amb els fets dissortats de la seva vida ha estat sempre qüestionada. S'ha especulat molt en aquest sentit, reconeix l'escriptora. Al capdavant, "volia fer preguntes sobre d'on prové l'art, d'on prové l'escriptura i per què, malgrat que pot venir d'un lloc molt dolorós, precisament per això cal fer-ho", conclou. No pot ser més oportuna, en aquest context, la cita amb què O'Farrell encapçala la darrera part del llibre:

*Jo em moro, tu viuràs.
... treu forces del dolor i respira
per relatar la meua història.*

Hamlet, acte V, escena II →

→ *Hamnet* avança a través de dos relats paral·lels que acaben confluint en un mateix punt. El primer se situa en el present de la família, quan l'alè tràgic del destí és a punt d'entrar amb fúria a la llar del carrer Henley. Un nen d'onze anys corre per la casa demanant ajuda perquè la seva germana Judith es troba malament. L'engranatge narratiu, desenvolupat a un ritme trepidant, no s'aturarà fins al desenllaç fatídic.

L'altre ens porta al passat, quan el tutor de llatí de divuit anys coneix l'enigmàtica noia que ensinistra un xoriguer al mas dels seus pares. L'Agnes, embarassada, s'hi casarà. Els pares d'ell els acullen, encara que sigui a contracor, per apaivagar una mica l'escàndol del veïnatge i per saldar un deute pendent del patriarca. Després del naixement de la Susanna, la convivència arrela, l'Ag-

nes referma els seus coneixements sobre les herbes remeieres, el jove espòs no ha trobat encara el seu lloc al món, però amb el temps arriba el segon embaràs i els dos bessons després d'un part difícil.

La mort i la vida. O'Farrell fa que es trobin al final dels dos relats, i a partir d'aquí la narració segueix un únic curs. És en aquest segon tram de la novel·la, iniciat amb el dol devastador per la pèrdua del fill, on la mirada omniscient de l'autora de l'autobiogràfica *Visc, visc i visc* (2019) se centra més en la figura de Shakespeare, en el dibuix cada cop més precís de la seva vocació, oculta durant molts anys fins i tot a la seva muller.

Sense descuidar el protagonisme de l'Agnes, mantenint sempre el personatge del geni de la ploma en una mena de segon pla, a O'Farrell no li calen gaires escarafalls per mostrar-nos el creixe-

ment de la creativitat desbordada del bard, després del que els estudiosos han qualificat com "els anys perduts" —entre 1585 i 1592, aproximadament—, que donen pas a l'entrada de Shakespeare en el món teatral de Londres.

En un fragment significatiu, durant els dies posteriors al sepeli del seu fill, qui fou el principal impulsor del Globe Theater necessita tornar a l'escena, marxar d'aquella "teranyina de l'absència", de l'entorn familiar que en aquell moment l'oprimeix: "... enlloc més (es refereix a l'habitació de l'hostal on pot dedicar-se completament a escriure) pot deixar que el món quedi en segon terme, tenir la sensació de dissoldre's, convertir-se només en una mà que agafa una ploma plena de tinta, mirar les paraules que es despleguen sobre el paper".

El que encara és un misteri per a l'Agnes acabarà trobant una resposta a les magnífiques vint pàgines finals. Una trama ben simple al servei de la tan esperada revelació. Una austera posada en escena per materialitzar el "miracle", la possibilitat del perdó, el camí cap a la lenta i feixuga expiació per una desídia que no va existir mai però que viu encastada en el més profund d'aquests éssers turmentats.

William Shakespeare (1564-1616) potser no va "inventar el que és humà", com deia Harold Bloom, però va contribuir a la seva exaltació artística fins al més alt nivell. A *The First Folio* (1623), el primer recull de l'obra completa del dramaturg que van dur a terme dos col·legues seus, John Heminges i Henry Condell, el poeta i també escriptor teatral, coetani de Shakespeare, va dir-ne que el seu llegat "no era per a una època, sinó per a tots els temps".

Els seus personatges perduren, com les obres que els han engendrat, però ell mateix, el creador inesgotable, la persona que hi habitava, encara avui és font de troballes sobre aspectes no prou coneguts de la seva agitada vida. Com la del fill tan enyorat, *Hamnet*, la memòria del qual Maggie O'Farrell (Coleraine, Irlanda del Nord, 1972) recupera en aquesta captivadora novel·la.

TOTS ELS COLORS DEL BLANC
de FERRAN JOANMIQUEL
PREMI OCTUBRE PERE CAPELLA DE TEATRE 2020

TOTS ELS COLORS DEL BLANC
de FERRAN JOANMIQUEL
Premi Octubre Pere Capellà
de Teatre 2020

NOVETATS 3i4
Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a **Facebook** i **Twitter**
Visita la nostra botiga virtual en **www.tresiquatre.cat**